

PROGRAM

PRELIMINÄRT

DE SVENSKA HISTORIEDAGARNA

GÄVLE

Porten till Norrland

2-4 OKTOBER 2026

 *De Svenska
Historiedagarna*

GÄVLE

Fredag 2 oktober

11.00–13.00

INVIGNING

Adress:
Högskolan i Gävle,
foajén Valhall,
Kungsbäcksvägen 47

- Välkomstord av Historiedagarnas ordförande **Kjell Blücker**
- Läns museichef **Leif Grundberg** inviger Historiedagarna och talar under rubriken *Gävle borg och sjöfartsstaden Gävle*
- Utdelning av priset Årets historielärare och priset till Stig Ramels minne
- Musik
- Inledningsföreläsning av historikern och författaren **Sverker Sörlin**: *Norrlands förflutna som antropocenhistoria*

13.00–14.30

LUNCH

14.30–15.30

PARALLELLA SEMINARIER

F1

Arkeologi i Gävle

Gävle är med sina stadsprivilegier från år 1446 Norrlands enda medeltida stad. Omfattande stadsbränder och sentida schaktningsarbeten har dock uträderat stora delar av lämningarna efter den äldre stadsbebyggelsen. Arkeologin i staden tog några första stapplande steg på 1930-talet men kom igång på allvar först på 1980-talet. Mer omfattande undersökningar har dock i huvudsak skett efter millennieskiftet och då särskilt under de senaste åren. Även om Gävles äldsta tid fortfarande är hölj i dunkel har vi lärt oss en hel del om staden och dess invånare från 1600-talet och framåt. **Andreas Widerberg**, arkeolog vid Läns museet Gävleborg, föreläser.

F2

Borgarkungen från Gävle

Gävle var på 1800-talet Sveriges tredje viktigaste handelsstad. Män som Robert Rettig och Göran Fredrik Göransson, med "borgarkungen" Per Ennes i spetsen, trädde fram som allt mer betydelsefulla aktörer då den svenska ekonomiska kulturen förändrades. Med utgångspunkt i räkenskaper, målningar, gravar och arkitektur berättas historien om Gävles handelsmän under stadens storhetstid. Under föredraget diskuteras frågor om ekonomisk förändring ur ett kulturhistoriskt perspektiv under perioden 1765–1870. Föreläsare är fil.dr **Stefan Lundblad**, landsantikvarie och chef för Upplandsmuseet.

F3

Kung Magnus grav

Riddarholmskyrkan har i århundraden varit kunglig gravkyrka och sedan byggnaden uppfördes som klosterkyrka i slutet av 1200-talet har historia skapats här. Trots det har endast en bråkdel av allt som skett inom kyrkans väggar lämnat spår i historiska källor. Undersökningar i kyrkans kor år 2011 visade sensationellt att kung Magnus Ladulås kvarlevor inte vilar i gravkammaren under stenen som bär hans namn och porträtt. Genom moderna analysmetoder och förnyade undersökningar har projekt "Magnus Ladulås" försökt hitta svar och förstå historiska skeenden långt tillbaka i tiden. Detta föredrag presenterar resultaten av de undersökningar som gjordes i kyrkan. **Lin Annerbäck**, chef på Medeltidsmuseet i Stockholm, var samordnare för projektet. Vetenskapligt ansvarig var fil.dr **Maria Vretemark**, i.e antikvarie på Västergötlands museum.

F4

Mellan Sápmi och Mellansverige – samisk närvaro och statens gränsdragningar

Arrangör:
Forum för levande historia

Ny forskning och arkeologiska fynd synliggör samisk närvaro i Syd- och Mellansverige, bl.a. söder om Gävle, och öppnar för en bredare berättelse om svensk historia. I forskningsprojektet "Borders of Sápmi" kartläggs samisk bebyggelse och historia i områden som ofta saknas i den nationella berättelsen. I denna föreläsning diskuteras hur statliga gränsdragningar och styrning över tid bidrog till påtvingad bofasthet och undanträngning – men också: hur formars historiska berättelser, vilka perspektiv inkluderades eller utesluts? **Jonas Monié Nordin**, professor i arkeologi och antikens historia vid Lunds universitet, är projektledare för "Borders of Sápmi".

15.45–16.45

PARALLELLA SEMINARIER

F5

Avfolkningslandet

Vi flytt' int'...! – Norrlandsförbundets slagord från det tidiga 1970-talet – blev ett samlande uttryck för en generation av norrländskt motstånd. Efterkrigstidens motorisering, rationalisering och övergång till tjänsteekonomi slog hårt mot många orter i landsändan. Migrationen gick från byar till centralorter, vidare till städer vid kusten och i stor utsträckning från Norrland till södra Sverige. Vilka ekonomiska och politiska drivkrafter låg bakom denna omfattande omvandling? Och kan man i dess svallvågor urskilja framväxten av en ny gemensam identitet, formad i opposition mot beslut fattade långt från regionen? **Robin Olovsson**, historielärare, poddare och författare till verket *Historien om Norrland*, föreläser.

F6

Medelsvensson genom tiderna

Medelsvensson har aldrig funnits på riktigt. Hon är genomsnittet av befolkningen, ett hopkok av vanliga egenskaper, statistikens motsvarighet till Frankensteins monster. Ändå kan vi lära oss lika mycket om historien genom henne som genom någon verklig person, om inte mer. Fil.dr **Carl Mikael Wærn-Carlsson**, historiker och författare till boken *Medelsvensson under 700 år*, föreläser om hur och varför genomsnittssvensken förändrats.

F7

Muslimskt historiebruk

Diskussionerna kring islams historia har spelat en signifikant roll i muslimskt tänkande, likaså uppfattningen att muslimer har avvikit från den ursprungliga, autentiska formen av islam. Frågan om varför muslimerna förlorade sin ledande ställning har ställts många gånger sedan mongolinvasionen på 1250-talet och fram till idag. Strävan efter att återgå till denna ursprungliga islam dominerade de politiska idétraditioner som tog form mot slutet av 1800-talet i anslutning till det osmanska rikets sammanbrott och kampen mot kolonialmakterna. Tankegångarna fick nytt bränsle i samband med utvecklingen under efterkrigstiden. Diskussionerna har emellertid inte gått i en entydig riktning – islams historia har även använts för interreligiös dialog och fredlig samexistens. **Mohammad Fazlhashemi**, professor i islamisk teologi och filosofi vid Uppsala universitet, har forskat om bl.a. teologiska och filosofiska och inte minst politiska idéströmningar inom islam.

F8

Föräldrars tillit och motstånd till den svenska skolan

I alla tider har föräldrar på olika sätt engagerat sig i sina barns utbildning. Med folkutbildningens framväxt på 1800-talet var föräldrars tillit till skolan inte alltid så hög, och många motsatte sig både undervisning och hur lärare fostrade barnen. Under det tidiga 1900-talet var så kallade skolstrejker ett spritt fenomen: föräldrar höll gemensamt sina barn hemma från skolan under längre perioder. Parallellt med dessa fenomen fanns också en framväxande organisering i föräldraföreningar där hem och skola samarbetade med varandra. I den här presentationen beskrivs föräldrars relation till skolan från folkskolan och framåt, med paralleller till dagens skola. **Sara Backman Prytz**, docent vid Uppsala universitet, berättar om sin forskning om föräldrars relation till skolan.

Bäckes gamla skola i Hedesunda nära Gävle, omkring 1900

16.45–17.15

K A F F E

17.15–18.15

PARALLELLA SEMINARIER

- F9** **Samiska spår i Mellansverige**
Samer har under lång tid bott och levt söder om det sydsamiska området. Detta är synligt i bl.a. de många platsnamn med förledet lapp- som finns i södra Norrland och norra Svealand. Ett av Länsmuseumets Gävleborgs viktigaste uppdrag är att skapa och förmedla ny kunskap. Dess arkeologer har därför letat efter samiska lämningar och även undersökt samiska platser, bl.a. spår efter så kallade sockenlappar. Museet har även tillsammans med Dalarnas museum och Västmanlands läns museum drivit projektet ”Ohtsedidh – samiska kulturyttringar i Mellansverige” inom vars ramar det tagits fram en hemsida och ett skolmaterial, samt en vandringsutställning. I föredraget följer vi spår efter samer i Mellansverige i arkeologiska utgrävningar och historiska källor. **Richard Schill** är intendent och kulturmiljöpedagog på Länsmuseumets Gävleborg.
- F10** **Den levande föreläsningen**
Hur kan man skapa historiektioner som både är engagerande och ger goda kunskaper? Det finns givetvis olika sätt men en undervisningsform som passar mycket bra är föreläsningen. Ibland kritiseras långa föreläsningar i skolan men rätt planerade kan de ge goda kunskaper, skapa förståelse och levandegöra det förflutna. Detta är kanske särskilt viktigt i historieämnet som handlar om förgången tid och kan uppfattas som svårt och otillgängligt för eleverna. Det finns många sätt att göra en föreläsning i historia mer levande, och några exempel presenteras och diskuteras här. **Gunnar Elworth**, gymnasielärare på Europaskolan i Strängnäs, var Årets historielärare 2025.
- F11** **Norrländsk mathistoria – referenspunkter och införlivande i europeisk matkultur**
Befolkandet av Norrland började från inlandsisens kant och fortsatte inåt. För att jaga och fiska där behövde jägarna inte ändra sin matkultur. De lade beslag på råvaror de redan gillade och drog sedan hem med sitt byte, åt upp det eller sålde vidare. Detta var Norrland som en råvarukälla. När människor blev bofasta måste matkulturen anpassas till det som fanns på platsen. Norrland som en matkultur skapades nu av nybyggare och allt mer bofasta nomader. När sedan råvaror började kunna skickas fram och åter från närliggande områden kom Norrlands matkultur att bygga på importens matideal och råvaror – i vår tid från hela världen. Föreläsare är **Richard Tellström**, docent i måltidskunskap, historisk expert inom film och TV och författare till bl.a. *Varje tugga är en tanke. Svensk matkultur under 800 år*.
- F12** **Ryssen kommer! Anfallet mot Gävle 1719**
De så kallade rysshärjningarna längs den svenska ostkusten i stora nordiska krigets slutskede nådde Gävle i augusti 1719. En rysk styrka på cirka 3 500 man och 21 galärer, ledd av irländaren Peter von Lacy, mötte Gävles försvar som bestod av omkring 1 000 man under generallöjtnant Hugo Hamilton, samt en fästning med tio kanoner. Ryssarna försökte landsätta trupper söder om staden, men mötte hårt motstånd. Anfallet slogs tillbaka, ryssarna avbröt sitt landstigningsförsök och seglade vidare norrut. Om denna händelse och de dramatiska slutåren av stora nordiska kriget föreläser **Martin Hårdstedt**, professor i historia vid Umeå universitet och författare till en rad militärhistoriska verk.

18.30

MINGEL I GÄVLE
KONSERTHUS

Adress:
Kungsbäcksvägen 22

Lördag 3 oktober

9.00–10.00

PARALLELLA SEMINARIER

- L1** **Gävle – först och bäst!**
Alla vet nog inte att Sveriges äldsta idrottsförening i modern mening bildades i Gävle 1882. Gefle Idrottsförening är ett tiotal år äldre än AIK och Djurgården och fem år äldre än Örgryte IS, som är äldst i Göteborg. GIF ägnade sig till att börja med åt rodd men utvidgade snabbt verksamheten till flera grenar, inte minst fotboll där föreningen var bäst i landet kring det förra sekelskiftet. Gefle IF var också världens mest framgångsrika medeldistansklubb inom friidrotten på 1940-talet då Henry Eriksson tog OS-guld på 1500 meter i London 1948. Sedan 1960-talet har idrotten i Gävle mest förknippats med ishockey och i första hand Brynäs IF. **Ulf Kriström**, författare till böcker om bl.a. båda dessa klubbar, berättar om Gävleidrottens både kända och okända historia.
- L2** **Forskningsfronten flyttar fram I**
Doktorander från historiska institutioner vid olika universitet och högskolor, presenterar sina pågående avhandlingsprojekt.
- L3** **Maktkampen mellan journalister och politiker – i historien och i årets valrörelse**
Sedan 1960-talet har det pågått en kamp om makten över innehållet i valrörelserna mellan politiker och journalister. Politikerna vill sätta sin prägel på information till väljarna och journalisterna vill kunna bevaka på sitt sätt. Maktkampen yttrar sig i stort och smått och länge hade journalisterna ett övertag, men den tekniska utvecklingen och de släppta spärrarna hos politikerna i samtalsituationen har jämnat ut maktbalansen. Under de senaste åren har de nya mediekanalerna ytterligare skärpt konkurrensen så att journalister i de etablerade medierna behöver utkämpa ett slags tvåfrontsrig. Låter det kryptiskt? Ingen fara, det kommer att klarna! **Peter Esaiasson**, professor em. i statsvetenskap och idag seniorforskare vid Göteborgs universitet, har forskat om de svenska valkampanjerna. Han var 1991–2022 TV 4:s expertkommentator under valvakorna och följer även årets valrörelse med ett särskilt öga på relationen mellan journalister och politiker.
- L4** **Nato i existentiell kris**
Vad är Nato? Vilka idéer och maktpolitiska intressen har präglat alliansen under snart åtta decennier? Det korta svaret är: Nato är en institutionaliserad idé, idén om en ödesgemenskap mellan Europa och USA, byggd på samma värderingar, samma västerländska civilisation, till en del samma historia. Det skiljer Nato från tidigare militärallianser i historien. USA:s president Trumps tydliga ointresse för Europa har försatt Nato i en existentiell kris. Men vad har gjort att alliansen fungerat så länge? Från början var den ett A5-papper, ett löfte till européerna om hjälp i skarpt läge. Hur har Natos styrka byggts upp och vad består den av? Har Nato en framtid och hur ser den ut? Finns alternativ och vilka är möjligheterna/riskerna för ett land som Sverige? **Ulla Gudmundson** är diplomat och författare, bl.a. till boken *Nato – en allians i tiden*. Hon har arbetat med euroatlantisk, europeisk och asiatisk säkerhetspolitik, varit biträdande chef för Sveriges Natodelegation, analyschef i UD och expert i EU-kommissionen, och även Sveriges ambassadör vid Heliga Stolen (Vatikanen) och på Malta.

10.00–10.30

K A F F E

10.30–11.30

P A R A L L E L L A S E M I N A R I E R

L5

Hotelldrottningen Wilhelmina Skogh – vem var hon egentligen?

Wilhelmina Skogh var en av industrialiseringens mest omskrivna entreprenörer och företagsledare, och en av de första kvinnorna som öppet tog plats i affärlivet bland tidens inflytelserika män. Från en barndom präglad av fattigdom och utsatthet på Gotland byggde hon upp järnvägshotell av högsta klass vid Sveriges nya järnvägsknutar och formade tidigt svensk turism. Till slut handplockades hon som chef för Sveriges mest exklusiva hotell, Grand Hôtel i Stockholm, där hon bidrog till att stärka dess internationella anseende. Journalisten **Ingela Östlund** berättar om arbetet med den första fullskaliga biografien om Wilhelmina Skogh. Med stöd i ett brett arkivmaterial – från domböcker och kommunala protokoll till samtida press – tecknas en ny bild av kvinnan bakom myten. Föreläsningen belyser kvinnligt entreprenörskap under det sena 1800- och tidiga 1900-talet, och vad arkiven avslöjar om en affärskvinna som väckte både beundran och motstånd.

L6

Arrangör:
Centrum för
näringslivshistoria

Arkiv + skola = sant! Hur näringslivets arkiv kan användas i undervisningen

Centrum för Näringslivshistoria, ett av världens största näringslivshistoriska arkiv, riktar sitt fokus mot gymnasieskolan och hur arkivets digitala resurs Företagskällan.se kan användas i undervisningen. Ett nytt ämnesövergripande lektionspaket anpassat till Gy25 presenteras, fyllt av bildkällor och som avspeglar 100 år av samhällsförändring. Det bjuds också på glimtar av arkivets okända och kända skatter och vi får veta mer om de kulturarv som arkivet förvaltar såsom Saltsjöbadsavtalet, Karin Boyes *Kallockain*, och en stor del av svensk industrihistoria. **Charlotta Skorup** är skolansvarig arkivpedagog och redaktör för Företagskällan.se.

L7

Arrangör:
Bokförlaget Stolpe

Svensk språkhistoria – från Vasas bibel till du-reformen

Det går en röd linje genom språkhistorien, inte alltid rak men tillräckligt tjock för att trenden ska vara tydlig. Den börjar med 1526 års bibelöversättning och slutar med 1900-talets du-reform. Linjen beskriver svenskans utveckling mot ett allt enklare, mer standardiserat, begripligare och jämlikare språk. Det är först en angelägenhet för kungen och kyrkan, men omfattar med tiden allt fler och sist, genom folkskolan, medierna och folkhemmet, nästan hela folket. Genom nedslag på denna linje tecknar språkvetaren, spanaren och författaren **Patrik Hadenius** ett femhundraårigt moderniseringsprojekt som gett oss dagens svenska.

L8

Böckernas makt och maktens behov av böcker – drottning Kristinas bibliotek i Rom

Drottning Kristina (1626–1689) porträtteras redan i sin samtid som en lärd monark, en Nordens Minerva. Med hjälp av sina holländska bibliotekarier dammsuger hon den europeiska bokmarknaden och skapar på kort tid ett bibliotek på slottet Tre Kronor som snabbt blir ryktbart. Kan vi utifrån hennes boksamling säga något om hennes intellektuella intressen? Var hennes bibliotek ett utslag av kunskapsörst och kulturell aptit? Eller ska vi se biblioteket som ett politiskt verktyg – ett uttryck för den sortens iögonenfallande konsumtion som hon som barockfurste ägnar sig åt när hon ska etablera sitt land som en ny stormakt? **Eva Nylander**, docent i bok- och bibliotekshistoria vid Lunds universitet, resonerar kring dessa frågor och berättar om drottning Kristinas handskriftssamling på Vatikanbiblioteket i Rom.

Drottning Kristina målad av Sébastien Bourdon.

11.45–12.45

PARALLELLA SEMINARIER

- L9** **Hälsinglands bondgårdar – ett kulturarv i världsklass**
Bönderna i Hälsingland valde tidigt att investera sitt ekonomiska överskott i rymliga och vackert inredda bostadshus. Under första hälften av 1800-talet exploderade byggandet. Vid den tiden kunde en gård ha 10–15 inredda rum, men bara ett par av dem var bebodda till vardags. De övriga användes enbart till fest, prydda med överdådigt väggmåleri. Hälsingeböndernas inredningskonst är enastående, sedan 2012 representerad på Unescos världsarvslista. **Ingela Broström**, intendent på Läns-museet Gävleborg, ansvarade för huvuddelen av nomineringen till världsarvslistan. Hon berättar om det spännande detektivarbete som klarade relationen mellan hälsingarnas festtraditioner och de byggda miljöerna.
-
- L10** **Forskningsfronten flyttar fram II**
Doktorander från historiska institutioner vid olika universitet och högskolor presenterar sina pågående avhandlingsprojekt.
-
- L11** **Stadens ansikten**
Pigor, grosshandlare, sjömän, byråflickor ... I forskningsprojektet ”Stadens ansikten” har 40 000 av 400 000 porträtt från 1860–1920 i Stockholms stads museisamlingar gått från glasnegativ till digitala bilder. Porträtten manifesterar den moderna epokens nya rörelser, ideal och urbana identiteter. Samtidigt blev kameran ett verktyg för tidens strävan efter ordning och övervakning. Varje porträtt bär en berättelse och när bilder har namn kan levnadshistorier spåras i arkiv och samlingar. Men många ansikten är anonyma. Med hjälp av ansiktsgenkänning kan stora mängder porträtt genomsökas och det lilla livets historia kombineras med förändringar och rörelser som utsträcker sig över tid och rum. Projektet handlar om människorna under en tid då ny teknik revolutionerade bildvärlden. Vad kan vår tids teknik få porträtten att berätta? **Rebecka Lennartsson** är docent i etnologi och forskningschef vid Stadsmuseet i Stockholm.
-
- L12** **Machiavelli – frihet i furstarnas tid**
Machiavelli. Namnet är synonymt med makt och hans bok *Fursten* har i 500 år lästs som den ultimata handboken för tyranner. Men kan den ha skrivits i ett helt annat syfte? Och vad avslöjar det om mannen som höll i pennan? Som toppdiplomat för republiken Florens stod Niccolò Machiavelli i händelsernas centrum. Han navigerade genom en värld av konspirerande furstar, krigiska påvar och fanatiska profeter. Han kämpade för sin stad, vann segrar – och förlorade allt. Fil.dr **Erik Petersson**, historiker och författare, tecknar i den här föreläsningen ett porträtt som går bortom myten och avslöjar den dolda agendan bakom *Fursten*. Det är en berättelse om maktens verkliga natur och frihetens pris, mer aktuell idag än någonsin.

12.45–14.00

LUNCH

14.00–15.00

PARALLELLA SEMINARIER

L13

Historien om Joe Hill

I november 1915 avrättades Joe Hill, dömd för mord, på en fängelsegård i Salt Lake City. Fallet uppmärksammades enormt i USA och till och med presidenten blev till slut inkopplad. I Sverige visste man vid denna tid intet om denne svenske emigrant. Det skulle dröja till 1950-talet innan Joel Hägglund, som han egentligen hette, blev en känd person även här. Men han hade fötts och vuxit upp i Gävle, i en djupt kristen familj. Först efter ankomsten till Amerika blev han politiskt aktiv och kom att skriva sånger för den syndikalistiska fackföreningsrörelsen IWW, International Workers of the World, sånger som sedan länge ses som en viktig del av den amerikanska sångskatten. Författaren och journalisten **Göran Greider** berättar hans historia, utifrån sin bok *Städerna som minns Joe Hill*.

Joel Emmanuel Hägglund
alias Joe Hill

L14

Arrangör:
Historielära-
rnas
förening

In med historiekulturen i klassrummet!

Läroboken är en viktig förmedlare av historiska synteser. Tillsammans med lärares undervisning ger det eleverna en nödvändig ”expertberättelse” med översikter och sammanhang. Men frågan är hur vi kan öka inslagen av historiekulturen utanför skolan i samspel med undervisningen? **Antonio Serra**, förstelärare och gymnasielärare, diskuterar denna fråga med **Hans Olofsson**, forskare, högstadielärare och lärarutbildare. Tillsammans har de över 60 år av undervisningserfarenhet i historia. I sin dialogföreläsning samtalar de om konkreta undervisningsidéer med film, musik, litteratur, konst, samhällsdebatter, sociala medier, dramaövningar och andra historiekulturella inslag i klassrummet. Tanken är att samtalet ska belysa historiekulturens betydelser för elevers lärande i historia.

L15

Aldrig på en söndag – om kärlek och erotik på medeltiden

I de små städerna på medeltiden var det trångt och mörkt. Alla visste allt om alla och skvallret löpte längs gränderna. Kunde och fick man, som vanlig stockholmare, ha ett kärleksliv över huvud taget? Vilka straff utdömdes om man bröt mot de regler som fanns och var straffen olika beroende på vem man var på den sociala stegen? Små hemliga notiser vittnar om medeltidsmänniskans trånande och eviga längtan. **Tina Rodhe** är kulturvetare och gymnasielärare och arbetade i nära 40 år som museilektor och utställningsproducent på Medeltidsmuseet i Stockholm, de sista tio åren som dess chef.

”Bondbröllop” av Pieter Bruegel
den yngre.

L16

Arrangör:
Bokförlaget Stolpe

Makten och härligheten – den svenska psalmbokens historia

Psalmboken är Sveriges mest lästa och använda bok genom tiderna. Den var till och med vanligare än Bibeln i de svenska hemmen, eftersom den var billigare och mer tillgänglig. Nästan alla svenskar har en relation till psalmerna – vem har inte någon gång sjungit ”Härlig är jorden”, eller ”Den blomstertid nu kommer? Listan över psalmer som satt djupt avtryck i folksjälens kan göras lång. Journalisten **Åsa Furuhausen**, under många år ansvarig för radioprogrammet ”Människor och tro”, tecknar i sin kommande bok sammanhangen kring utgivningen av psalmboken från 1695 till idag, men berättar också om psalmernas tillkomst och personerna bakom dem. Psalmbokens historia speglar ett land i förändring och blir därför också en berättelse om Sverige och svenskarna.

15.15–16.15

PARALLELLA SEMINARIER

L17

Skogen och svenskarna

Sverige har vuxit ur skogen. Skogen är så mycket av Sverige att den finns inflätad lite varstans, i historia, nutid och framtid. Trä har varit vårt viktigaste råmaterial genom tiderna. I mitten av 1800-talet lade skogen grunden för industrialiseringen och det moderna Sverige. I Norrland skapades det sena 1800-talets stora förmögenheter. Så sent som vid andra världskriget arbetade hundratusentals karlar i skogen och flottningen varje vinter och vår. Gävle var porten till det Norrland där sågverken och massaindustrin skapade landets välstånd. Med utgångspunkt i sin bok *Träd. En vandring i den svenska skogen* berättar historikern och författaren **Gunnar Wetterberg** om det skiftande samspelet mellan skogen och människorna genom alla tider, från hedenhös till den framtid vi börjar kunna skönja.

L18

Historia i skolan anno 2026

Historia återfinns numera på en mängd olika och mestadels lättåtkomliga plattformar. Bland fördelarna märks en större och enklare tillgång till tidigare marginaliserade personer, grupper och fenomen. Frågan är hur historieläraren ska sälla i mångfalden, men även andra spörsmål pockar på svar. Hur kan historielärare på bästa sätt arbeta med demokrati när flertalet historiska exempel är andra slags styrelseskick? Vilka betydelser har den pågående digitaliseringen för hur barn och ungdomar betraktar det förflutna i skolan och på fritiden? Om detta samtalar **Silvia Edling**, professor i utbildningsvetenskap vid Gävle högskola, **Helén Persson**, universitetslektor i utbildningsvetenskap och **Ulf Zander**, professor i historia. De båda sistnämnda är verksamma vid Lunds universitet och redaktörer för *Historiedidaktik i skola och samhälle* (2026).

L19

I uppfinnarnas tjänst

Som tonåring var smedssonen Carl Alrik Hult (1867–1964) aktiv i den allra tidigaste socialdemokratin och bekant med både August Palm och Hjalmar Branting. 1887 emigrerade han till USA men återvände efter bara några år, och verkade därefter tillsammans med sin bror som uppfinnare och företagare. Brödernas mest kända uppfinning är utan tvekan utombordsmotorn Archimedes. Alrik Hult spelade också en viktig roll i Uppfinnarsverige. Genom Svenska uppfinnareföreningen och Uppfinnarkontoret arbetade han för att förbättra de svenska uppfinnarnas villkor. **Anna Götlind** är professor i historia och författare till *Uppfinnaren. Berättelser om den radikale ingenjören Carl Alrik Hult*, och även denne uppfinnarens barnbarnsbarn.

L20

Från Napoleons krig till tågsemester

Svensk järnvägshistoria influerades av Englands pionjärer, och 1854 bestämdes att stambanorna skulle byggas. Ett stort och finmaskigt järnvägsnät växte fram, men när bilismen sköt fart på 1950-talet började rationaliseringarna. Miljöfrågorna kom i fokus och på 1990-talet blev järnvägen modern igen och samtidigt avreglerad, men trafiken ökade och det blev trångt på spåren. Detta är ett fördrag om järnvägens historia och om hur järnvägen fungerar idag. Föreläsare är **Henrik Reuterdahl**, affärsutvecklare vid Järnvägsmuseet i Gävle, som tillsammans med kollegan Inger Olausson även driver podden ”Järnvägshistorier”.

Rallare på Ostkustbanan, Cirka 1900.

16.15–16.45

K A F F E

16.45–17.45

PARALLELLA SEMINARIER

L21

Älgar, skåningar, mordbrännare och kungariken – Norrlands historia från istid till vikingatid

Författaren och arkeologen **Jonathan Lindström** berättar om Norrlands forntida historia, som tack vare senare års forskning framträder i skarp detalj. Det är inte bara kunskapen om hur man bodde, åt och försörjde sig som har berikats – nu finns en bild av den sociala, ekonomiska och politiska utvecklingen under nära 10 000 år, med norrländsk konjunkturkänslig export till kontinenten och romarriket, och skånsk stenålderskolonisation i Västerbotten. Lägg till detta det hälsingska småkungadömets dramatiska uppgångar och fall både under bronsåldern och järnåldern innan det inlemmades i det expanderande Sveariket, så framgår det att Norrlands tidiga historia är makalöst intressant!

L22

Arrangör:

Historielära-
rnas
förening**Historieundervisning: teori och praktik**

Historiedidaktikens teorier har formulerat principer för hur historieundervisning kan genomföras i klassrummet. Men hur omsätter man sådana idéer i praktiken? Hur gör man i klassrummet?

Marianne Sjöland, som arbetar på historieläro-
utbildningen vid Malmö universitet med bakgrund
som gymnasielärare i historia, och **Joakim Wendell**, medförfattare till Skolforskningsinstituttets forskningsöversikt om historisk förståelse och lärare i historia, tar upp några exempel på historiedidaktiska principer från olika traditioner och relaterar dem till konkreta exempel på undervisningsupplägg.

L23

Skulle jag sörja då vore jag tokot – om svenska vispoeter och diktning före Bellman

Vår nationalpoet är en solitär i europeiskt musikliv, originell i både ord och ton. Men de flesta känner inte till att han lånade musik till sina sånger, allt enligt en tradition som går flera hundra år tillbaka. Det handlar om melodier som var i svang i tiden, kända för många både i kyrkan och på krogen, använda för skapande av nya visor och dikter. Föredraget handlar om Bellmans föregångare som använt sig av samma teknik – Wivallius, Lucidor, Runius och Dalin – illustrerat med sjungna exempel. Vi får också inblick i den begynnande salongskulturen hos fru Brenner och hennes make. Föredrags-
hållare är **Martin Bagge**, sångare, kompositör och visarkeolog som rekonstruerat visor från 1600-talet. Han är ordförande i Svenska Visakademien och hedersdoktor vid Göteborgs universitet.

L24

Israel, Palestina och den rättvisa freden

Konflikten mellan Israel och Palestina är en av de mest komplexa i modern tid. Djupt förankrad i historiska och politiska motsättningar har den utvecklats till en geopolitisk strid som påverkar även global politik. Konflikten ses ofta som en kamp om territorium, men frågor om identitet, rättvisa och legitimitet har också stor betydelse. Staten Israels grundande 1948 innebär för israelerna ett nationellt återupprättande, för palestinierna en nationell katastrof. Dessa motsatta tolkningar utgör grunden för israelers och palestiniers rättviseanspråk, där den ena sidans legitimitet ifrågasätts av den andra. Föreläsare är statsvetaren **Karin Aggestam**, professor vid Lunds universitet, med forskningsområden som inbegriper bl.a. freds- och konfliktstudier, internationella relationer och mellanösternpolitik.

19.00

MIDDAG I GASKLOCKORNA

Adress:

Atlasgatan 3

Buss hämtar vid

Scandic hotell,

kl. 18.25 samt 18.45

Söndag 4 oktober

UTFLYKTER

- S1**
10.00–12.00
Pris: 250 kr
Samlingsplats:
 Stadsträdgården vid genier” av Carl Milles
- I spåren av det äldsta Gävle**
 Vandrigen börjar i de tidigast anlagda delarna av Stadsträdgården som har en nära koppling till bygget av Heliga Trefaldighetskyrkan på 1640-talet. Vi vandrar vidare mot Stortorget, en plats som kom att bli avgörande för hur den norra delen av staden ser ut idag. Här började stadsbranden 1869 som ödelade det mesta av den norra stadsdelen. Vilka idéer fanns då stadsdelen återuppfördes efter branden? Varifrån hämtades inspirationen? Vi fortsätter över Rådmanbron till Gävles nyaste byggnadsverk, Agnes Kulturhus, och får höra om hur platsen använts genom historien och vilka tankar som var rådande vid Södersaneringen som påbörjades under 1950-talet. Byggnadsantikvarie **Ulrika Olsson** leder promenaden tillsammans med **Monica Persson**.

Stadsträdgården

- S2**
10.00–12.00
Pris: 250 kr
Samlingsplats:
 Entrén till Läns museet Gävleborg
- Handelns och industrins Gävle**
 Under denna vandring bekantar vi oss med några platser i de östra delarna av staden, där handel och industri varit tongivande sedan lång tid tillbaka. Från Hamntorget, vidare genom magasinbygghusen på Alderholmen och bostadsområdet Gävle Strand, tar vi oss över Gavleån till Brynäs, en stadsdel som till största del växte fram efter stadsbranden 1869 men här finns även fiskargårdar med anor från 1700-talet liksom Sockerbruksladan, en av Sveriges äldsta industribyggnader. De områden vi passerar har präglats av en mängd olika verksamheter – här låg järnvägen, hamntorget, hamnen, stadens första järnvägsstation och diverse fabriker. Museipedagog **Elisabet Olinder** leder promenaden tillsammans med **Carina Aynsley**.

Alderholmen

S3
10.00–12.00

Pris: 250 kr

Samlingsplats:
Entrén till
Fängelsemuseet,
Hamiltongatan 3

Brott och straff i Gävle

I Gävle finns Sveriges fängelsemuseum, inrymt i det gamla Slottshäktet och Länscellfängelset, med uppgift att dokumentera svensk kriminalvård från 1500-tal till sent 1900-tal. Här speglas hela landets kriminalvårdshistoria, men museet hyser också ”Joe Hill Visitor Center”, tillägnat den berömda facklige aktivisten som dömdes och avrättades i USA. Vi får här en historisk bakgrund varefter museichef **Desirée Kjellberg** tar oss med på en vandring till platser i de närmaste omgivningarna med anknytning till Joe Hill. Promenaden avslutas vid Joe Hill-gården.

Länscellfängelset, numera Sveriges fängelsemuseum

S4
9.00–12.00

Pris: 475 kr

Samlingsplats:
Resecentrum (Busstorget)
som är belägen på östra
sidan om järnvägsstation.

Strömsbro och Bönan

Det första stoppet på denna kortare resa blir Strömsbro, Gävles äldsta sammanhängande industriområde. Här uppfördes 1776 kronobränneriet, senare inrättades här Gefle Manufaktur AB, Sveriges första industriella aktiebolag, som under engelsk ledning lät uppföra en gigantisk fabriksbyggnad för det väveri som blev arbetsplats för många kvinnor. Vi fortsätter mot det idylliska Bönan, fiskeläge sedan 1600-talet, där sjöbodarna ännu står kvar och det lokala rökeriet ännu är verksamt. På vägen passerar vi några av de storslagna sommarvillorna på Norrlandet som speglar samhällsförändringen under 1900-talet. Det blir ett kort stopp på Böna Café för en kopp kaffe. Guider är f.d. museipedagog **Ann Nilsén** samt **Linda Widén** och **Katarina Hansson**.

Fiskeläget Bönan

S5

9.00–15.00

Pris: 750 kr

Samlingsplats:

Resecentrum (Busstorget) som är belägen på östra sidan om järnvägsstation.

Järnriket Gästrikland

Under denna resa får vi glimtar av järnhanteringsens 2000-åriga historia i regionen. Det första uppehållet blir Sörbygravfältet, Gästriklands största järnåldersgravfält. Här börjar historien om Järnriket bland gravar, blästbruksplatser, slagg, skålgropar och andra lämningar. Turen fortsätter mot Sandviken där vi ser huvudkontoret, järnverksområdet, bruksbostäderna och början av kanalen. Därefter besöker vi Forsbacka bruk, vars järnhantering går tillbaka till 1500-talet. Under 1700- och 1800-talen expanderade bruket kraftigt. Under 1940-talet hade Forsbacka ett av de främsta järnverken i Sverige med över 1000 anställda. Lunchen intas här innan bussen går vidare till det sista uppehållet, Mackmyra bruk, grundat i slutet av 1500-talet. Här finns ännu en traditionell bruksmiljö med brygghus, stångjärnsmedja, kvarn, magasin, bodar, arbetarlängor och smedsbostäder. Guide på resan är **Richard Schill**, museipedagog och intendent vid Läns museet Gävleborg och **Carl-Magnus Gagge**, fd chef på Västmanlands läns museum

Forsbacka bruk

S6

9.00–16.00

Pris: 750 kr

Samlingsplats:

Resecentrum (Busstorget) som är belägen på östra sidan om järnvägsstation.

Hälsinglands pärlor

Bussen styr först mot Erik-Anders utanför Söderhamn, en av de sju gårdar som 2012 blev världsarv på grund av den storslagna kombinationen av byggnadskonst, rikedom, hantverkstraditioner och social status som de uppvisar. Här visas vi runt i den rikt dekorerade byggnaden, strövar i trädgården och äter lunch på logen. Därefter går turen vidare in till Söderhamn, vars kulturmiljöer vittnar om viktiga skeenden i Sveriges och Gävleborgs historia. Stadens grundande 1620 är ett resultat av krigskonstens utveckling och den blivande svenska stormaktens frammarsch. Omkring 1850 bildade de nya sågverken i trakten ett nav i Gävleborgs industrialisering. Här finns också Sveriges kanske bäst bevarade trästadsmiljö från sågverksepoken, uppbyggd efter stadsbranden 1876. Turen leds av **Ingela Broström**, intendent och museipedagog vid Läns museet Gävleborg.

Erik-Anders

Praktiska upplysningar

Lokaler

Invi gning i Valhall på Högskolan i Gävle, Kungsbäcksvägen 47. Seminarierna äger rum på Högskolan i Gävle, dit man enklast kommer med buss 15. Hotellen ligger på olika avstånd i centrum. Se karta på baksidan.

Registrering och kansli

Registreringen till Historiedagarna äger rum i foajén Valhall på Högskolan i Gävle och öppnar fredagen den 2 oktober kl. 09:00 och är bemannad under konferensdagarna.

Utställningar

Bokförlag presenterar aktuella böcker i foajén Valhall på Högskolan i Gävle, där även kaffet serveras.

LänsMUSEET erbjuder under söndagen entré till halva priset vid uppvisande av namnbricka/anmälan.

Konferensavgifter

Två dagars föreläsningar och seminarier kostar 3 000 kr (2 400 kr exklusive moms) och 2 375 kr (1 900 kr exklusive moms) för studerande. Lördagens middag bokas separat till ett specialpris på 775 kr (620 kr exklusive moms). Avgifter tillkommer för söndagens utflykter. Priser i programmet är angivna inklusive moms.

Måltider

Lunch, kaffe och kvällsmingel den 2 oktober, samt kaffe och lunch den 3 oktober ingår i konferensavgiften och serveras mot uppvisande av namnbricka. Luncher serveras på Restaurang Markan, Högskolan i Gävle. Kvällsmingel äger rum på Konserthuset Gävle, Kungsbäcksvägen 22. Din namnbricka är ett kvitto på din betalning. Lördagsmiddagen på Gasklockorna är även i år ett tillval.

De Svenska Historiedagarna

De Svenska Historiedagarna är en ideell förening med syfte att skapa årligen återkommande tillfällen för kontakter mellan historiker, historielärare, företrädare för arkiv och bibliotek, m.m. samt en historieintresserad allmänhet. De första historiedagarna ägde rum på Örebro slott den 14–16 oktober 1994 efter en upptaktskonferens i stora Börssalen i Stockholm 1993.

Medlemmar 2026

Arboga Bokskrivare AB, Axess Publishing AB, Bokförlaget Natur & Kultur, Bokförlaget Stolpe, Bonnier Publications, Centrum för näringslivshistoria, Dialogos Förlag, Forum för levande historia, Gleerups Utbildning AB, Historielärarnas Förening, Historiska Media, Karolinska förbundet, Katedralskolan i Lund, Liber AB, Norstedts Förlag, Pro Memoria, Riddarhuset, Santérus Förlag, Statens historiska museer, Sten Westerberg & Co AB, Studentlitteratur, Svensk Mediehistorisk Förening, Svenska arkivförbundet, Svenska Historiska Föreningen, Svenska Humanistiska Förbundet, Sveriges Hembygdsförbund samt TAM Arkiv.

Styrelse

Kjell Blücker (ordförande), förlagsschef Lena Amurén (vice ordförande), chefredaktör Magnus Bergsten, förläggare Linnea Bryner, gymnasielärare och forskn.stud. Stefan Cohen, fil.dr museichef Malin Grundberg, fd VD Centrum för Näringslivshistoria Alexander Huseby, fil.dr Per Höjeberg, professor Hans Albin Larsson, fil.dr Lena Milton, tidigare museichef Tina Rodhe, tidigare bokklubbschef Annika Törnquist.

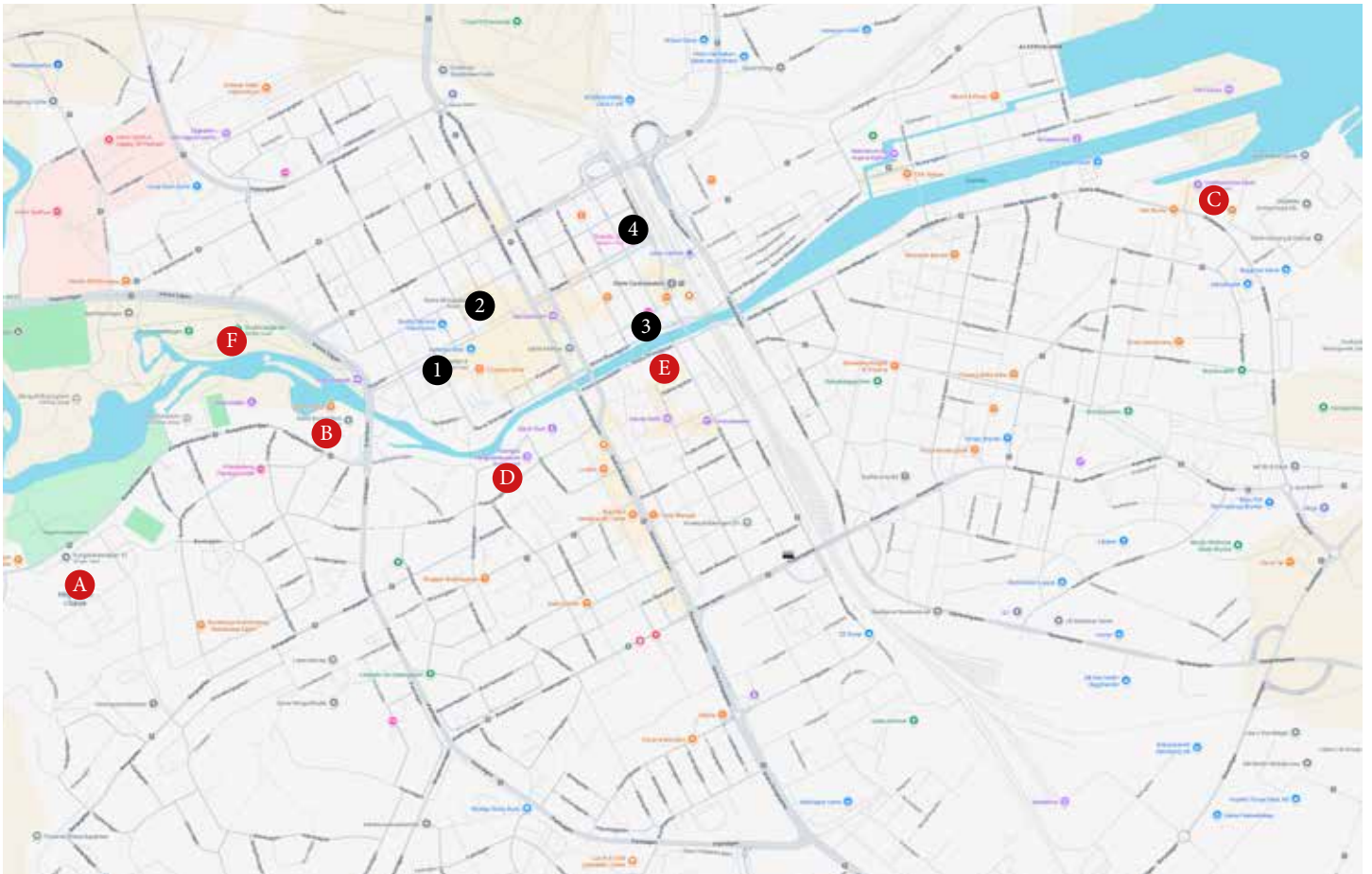
Kontakt

Cilla Edgren

Telefon: 0703 27 20 80

De Svenska Historiedagarna

Box 12027, 102 21 Stockholm
info@dsh.se
www.dsh.se

PLATSER

A Högskolan i Gävle
Kungsbäcksvägen 47

C Gasklockorna
Atlasgatan 3

E Länsmuseet Gävleborg
Södra Strandgatan 20

B Konserthuset
Kungsbäcksvägen 22

D Sveriges fängelsemuseum
Hamiltongatan 1-3

F Stadsträdgården

HOTELL

1 BW Hotel City
Nygatan 8

2 Clarion Hotel Winn
Norra Slottsgatan 9

3 Elite Grand Hotel
Kyrkogatan 28

4 Scandic CH
Nygatan 45

Partners och sponsorer

STEN WESTERBERG & CO AB

SVEN OCH DAGMAR
SALÉNS STIFTELSE

ÅKE WIBERGS STIFTELSE

Arrangör

 **De Svenska
Historiedagarna**